

การส่งเสริมเครื่องจักสานด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุ จังหวัดหนองคาย

ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลวัดธาตุจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการปลูกพืชไร่พืชสวน ซึ่งพอหมดฤดูการเกษตรชาวบ้านจะว่างงาน และส่วนหนึ่งได้อพยพไปทำงานที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดทางภาคตะวันออก แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุจะมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมด้านเศรษฐกิจโดยให้ประชาชนรวมกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มอาชีพในแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ ตลอดจนให้ความรู้แก่กลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มของตน แต่การรวมกลุ่มผลิตสินค้าในท้องถิ่นและการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มอาชีพต่างๆ ก็ยังประสบปัญหาทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการจำหน่ายที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่งผลให้การรวมกลุ่มผลิตสินค้าโดยเฉพาะสินค้าเครื่องจักสานประสบความล้มเหลวในการรวมกลุ่ม

องค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุ จึงมีแนวคิดที่จะให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเครื่องจักสานอย่างมั่นคง โดยมีกระบวนการผลิต การบริหารจัดการที่ดี รวมถึงมีการจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เสริมที่แน่นอน และไม่ต้องประสบกับปัญหาการว่างงานเมื่อหมดฤดูกาลทำการเกษตร

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: เมืองหนองคาย

จังหวัด: หนองคาย

ประชากร: 9,063 คน

พื้นที่: 59.20 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางตรง

วิถีใหม่

ในปี 2545 อบต.วัดธาตุจึงได้จัดทำ “โครงการส่งเสริมอาชีพเครื่องจักสานด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น” ขึ้น เพื่อให้การรวมกลุ่มอาชีพเครื่องจักสานเป็นไปอย่างมั่นคง และเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ด้วย

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. มีการสำรวจอาชีพด้านการฝีมือของภูมิปัญญาท้องถิ่นของราษฎรในหมู่บ้าน ได้แก่กลุ่มอาชีพผลิตเครื่องจักสาน และได้ให้การสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มอย่างมั่นคง
2. มีการร่วมประชุมปรึกษา ระหว่างนายก อบต. ผู้นำกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน ถักทอ และอื่นๆ ในการวางแผนขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การลงทุน การผลิต และการจัดจำหน่าย
3. จัดระบบการบริหารจัดการกลุ่มโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม อบต. คอยเสนอแนะและให้ความช่วยเหลือ มีการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบและตรวจสอบได้
4. นำกลุ่มสมาชิกไปดูงานด้านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้แก่ อบต.ห้วยกะปิ และ อบต.หนองปรือ จังหวัดชลบุรี เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม
5. ผลิตสินค้าจากผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน อาทิ กระเป๋า แฟ้มเอกสาร กรอบรูปจากไม้ไผ่ หวาย ผ้าลายขิด ผ้าไหม ผ้ามัดหมี่ โดยผลิตขายส่งและขายปลีกตามใบสั่งจองสินค้าที่สมาชิกกลุ่มดำเนินการตลาดรับซื้อเอง
6. ส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความมั่นคงโดยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ในการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต และการทำเครื่องจักสานที่มีรูปแบบที่หลากหลายให้กับสมาชิกกลุ่ม

7. จัดงานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ใน อบต. และส่งผลงานไปจำหน่ายในงานเทศกาลของจังหวัดหนองคาย โดยร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน
8. สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจำนวน 250,000 บาท ในปี พ.ศ. 2545

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

1. งบประมาณจากอบต.จำนวน 250,000 บาท เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมดังนี้
 - เป็นเงินทุนหมุนเวียนและจัดซื้อวัสดุต่างๆ 244,000 บาท
 - ค่าตอบแทนวิทยากรฝึกอบรม 6,000 บาท (วันละ 600 บาท/คน จำนวน 5 วัน)

บุคลากร

1. ผู้บริหาร อบต. 2 คน (นายก อบต. และ ปลัด อบต.) ทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือสมาชิกกลุ่ม
2. วิทยากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอย่างละ 1 คน รวม 2 คน ให้ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานทำงาน 5 วัน/การอบรม 1 ครั้ง
3. สมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน 20 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ปี 2544	นายก อบต.ริเริ่มเรื่องการส่งเสริมอาชีพเพื่อสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	นายก อบต.
ตุลาคม 2544	สำรวจกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ	นายก อบต./ปลัด อบต.
พฤศจิกายน 2544	ประชุมกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการในการรับการสนับสนุนจาก อบต.	นายก อบต./ ตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆ
ธันวาคม 2544	เสนอโครงการเศรษฐกิจชุมชน ผลิตเครื่องจักสานตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	นายก อบต.
มกราคม 2545	ประชุมสมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสานเพื่อชี้แจงวิธีดำเนินการ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย การจัดทำบัญชี การเงิน การปันผลกำไรและอื่นๆ	นายก อบต./ ตัวแทนกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน
กุมภาพันธ์-กันยายน 2545	- ดำเนินการหาตลาดเพื่อรองรับปริมาณสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด - ผลิตสินค้าจากเครื่องจักสานที่หลากหลายรูปแบบในลักษณะแบ่งงานกันทำ - นำสมาชิกกลุ่มอาชีพไปดูงานการผลิตสินค้าจากเครื่องจักสานของ อบต. อื่นๆ ในประเทศทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ - ประสานงานขอความอนุเคราะห์วิทยากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมาให้ความรู้การผลิตเครื่องจักสาน แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ	นายก อบต./ ปลัด อบต./ ตัวแทนกลุ่มอาชีพ/ สมาชิกกลุ่มอาชีพ/ กรมพัฒนาชุมชน/ อุตสาหกรรมจังหวัด

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	- จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเครื่องจักสานตาม ใบสั่งจองของตลาดรับซื้อที่สมาชิกกลุ่ม ดำเนินการจัดหาตลาดเอง	
	ชี้แจง กำกับ ติดตาม ประเมินผลการผลิต การ จำหน่าย และการทำบัญชี	นายก อบต.
กันยายน-ตุลาคม 2545	ประเมินผลการดำเนินโครงการ	นายก อบต./ หัวหน้า กลุ่มอาชีพ

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

--หน่วยงาน/องค์กร --

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย
เครื่องจักสาน

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย

--บทบาทความร่วมมือ --

ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้ในการผลิต

แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสานตำบลวัดธาตุ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. กลุ่มอาชีพเครื่องจักสานประสบปัญหาในการผลิตสินค้าและไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ ทำให้
ผลิตภัณฑ์เหลือเป็นจำนวนมาก และประสบกับภาวะขาดทุน และความล้มเหลวในการรวมกลุ่ม
2. กระบวนการผลิตยังไม่มีระบบที่ชัดเจน ไม่มีเป้าหมาย/ ปริมาณการผลิตที่แน่นอน ส่งผลให้สินค้าที่
ผลิตได้ไม่สามารถจำหน่ายได้ตามปริมาณ
3. สมาชิกในกลุ่มมีรายได้ที่ไม่แน่นอนเนื่องจากที่ผลิตไม่สามารถกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนในการ
จำหน่ายสินค้าได้

หลังการดำเนินการ

1. สมาชิกกลุ่มสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ เนื่องจากมีความรู้ในการแปรรูปสินค้าเพิ่มขึ้น ทำให้
สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด ไม่ประสบกับภาวะขาดทุน และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งมากขึ้น
2. มีกระบวนการผลิตที่เป็นระบบมากขึ้น มีระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยมีการ
แบ่งงานกันทำระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มตามความถนัด มีการหาตลาดรับซื้อรับจำหน่าย ทำให้มี
เป้าหมาย/ปริมาณในการผลิตที่ชัดเจน รวมทั้งมีระบบบัญชี และการปันผลที่สามารถตรวจสอบได้
3. สมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่แน่นอน และเพิ่มขึ้นจากเดิม คือเดิมสมาชิกกลุ่มมีรายได้ประมาณ 3,000-
4,000 บาท/ เดือน เพิ่มขึ้นเป็น 4,000 – 5,000 บาท/ เดือน เนื่องมาจากการจัดหาด้านการตลาด/
การจัดจำหน่าย และคุณภาพของผลิตภัณฑ์
4. มีการผลิตสินค้าจากการแปรรูปเครื่องจักสานที่หลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นสินค้าที่มีความสวยงาม
และมีชื่อเสียงของจังหวัดหนองคาย

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ขาดงบประมาณและวัตถุดิบในการผลิตทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร	1. อบต. ให้การสนับสนุนงบประมาณ และสั่งซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. คุณภาพของผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดและไม่สามารถจำหน่ายได้	2. ควบคุมดูแลการผลิตให้ได้มาตรฐานโดยการเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด รวมทั้งนำสมาชิกกลุ่มไปศึกษาดูงานของ อบต. ห้วยกะปิและอบต. หนองปรือ เพื่อนำมาปรับใช้ในกลุ่มของตน
3. ไม่มีระบบการตลาดที่ชัดเจนแน่นอนทำให้ไม่สามารถขายสินค้าที่ผลิตได้ตามความต้องการ	3. สมาชิกทุกคนช่วยกันหาตลาด แหล่งรับซื้อผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับปริมาณการผลิต

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การสนับสนุนของ อบต. อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ กระบวนการผลิต การหาตลาดหรือแหล่งจัดจำหน่าย โดยอาศัยความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพทุกคนในด้านการบริหารจัดการเอง
2. การมีส่วนร่วมและความสามัคคีระหว่างผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิกภายในกลุ่มรวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการ ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การมีมติร่วมกันของสมาชิกกลุ่มอาชีพในการพึ่งพาตนเองเกี่ยวกับกระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย โดยผลิตตามการสั่งจองของตลาด และมี อบต. ให้การสนับสนุนหาตลาดรับซื้อ รวมทั้งให้คำแนะนำทุกขั้นตอน อันส่งผลให้การรวมกลุ่มอาชีพมีความยั่งยืนและมั่นคงมากขึ้น
4. การบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการเลือกผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาดหรือการสั่งจองของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และตลอดจนกำลังในการผลิตของกลุ่มอาชีพส่งผลให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้หมด นำรายได้มาสู่สมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน

บทเรียนที่ได้รับ

1. การดำเนินการจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ /กลุ่มอาชีพซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการคิด การทำ รับผิดชอบและแก้ปัญหาาร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ
2. การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายบริหาร อบต. เจ้าหน้าที่ ประชาชน ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพ จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้
3. การผลิตสินค้าประเภทเครื่องจักสาน งานฝีมือ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด ต้องมีความประณีต และได้มาตรฐาน
4. การรวมกลุ่มอาชีพสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความอดทน รับผิดชอบ เอาใจใส่ เสียสละ และสามัคคีต่อกันจึงจะทำให้การรวมกลุ่มมีความยั่งยืนและเข้มแข็ง

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

1. โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มจักสานด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้บรรจุลงในแผนพัฒนา 5 ปี ของ อบต. วัดธาตุ เนื่องจากกลุ่มอาชีพมีความพึงพอใจ และต้องการให้ อบต. เข้ามาช่วยเหลือ
2. วิถีใหม่ดังกล่าวสอดคล้องกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวบ้านใน อบต. วัดธาตุ ส่งผลให้ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือและตั้งใจในการดำเนินกิจกรรม
3. การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของทุกฝ่ายทั้ง อบต. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ รวมทั้ง ประชาชนในท้องถิ่นในการตั้งใจทำกิจกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้วิถีใหม่มีความยั่งยืน

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

1. องค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุ และสมาชิกกลุ่มอาชีพเครื่องจักสานสามารถนำความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานตามโครงการนี้ไปถ่ายทอดให้กับหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่ประสบปัญหาในการรวมกลุ่ม การหาตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย ได้โดยพิจารณาจาก ปัจจัยสำคัญคือ ควรเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มร่วมมือกันแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เน้นการพึ่งพาตนเอง และการให้ความรู้ในกระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย จากผู้มีประสบการณ์
2. การดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพเครื่องจักสานที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องคำนึงถึง ศักยภาพของสมาชิกกลุ่มอาชีพ ฝีมือ วัสดุทัศน และความพร้อมของวัตถุดิบในท้องถิ่น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล	: นายปราโมทย์ สุขสวัสดิ์
ตำแหน่ง	: นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุ
ที่อยู่	: 111 หมู่ที่ 1 บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
โทรศัพท์	: (042) 901-050, (01) 1174347
ชื่อ-นามสกุล	: จำเริญสุรชิต พิสัยพันธ์
ตำแหน่ง	: ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลวัดธาตุ
ที่อยู่	: 111 หมู่ที่ 1 บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
โทรศัพท์	: (09) 8430411

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	111 หมู่ที่ 1 บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 43000
ขนาดพื้นที่	59.20 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	6,484,967.79 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 4.41% เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 5.42% ค่าจ้างชั่วคราว
งบประมาณรายได้	6,772,848.93 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 1.06% จัดเก็บเอง 0.43% รัฐจัดเก็บให้ 82.89% เงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	26 คน 5 คน ข้าราชการ/พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างประจำ 19 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	9,063 คน
จำนวนครัวเรือน	2,332 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลวัดธาตุ ประกอบด้วยหมู่บ้าน 14 หมู่บ้าน ประชากรในตำบลจะตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่ม กระจัดกระจายเต็มพื้นที่ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน รองลงมาร้อยละ 10 ประกอบอาชีพพาณิชยกรรม รับราชการร้อยละ 5 และอื่นๆ อีกร้อยละ 15 ลักษณะของเมืองเป็นแบบสังคมชนบทมีรายได้ จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีความ ผูกพันและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีมีพระธาตุ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพบูชาของ ประชาชน ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่กลางลำแม่น้ำโขงในเขต พื้นที่เทศบาลเมืองหนองคาย